

1.7.2011

Dnr 3753/4/09

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

UPPGIFTEN I STUDENTPROVET VAR INTE TILLRÄCKLIGT EXAKT UTFORMAD

YLIOPPILASKOKEEN KYSYMYS EI OLLUT RIITTÄVÄN TÄSMÄLLINEN

1

KLAGOMÅLET

Klaganden ber i ett 5.10.2009 inkommet brev justitieombudsmannen undersöka studentexamensnämndens förfarande i ett ärende som gäller proven i samhällslära våren 2009 och hösten 2009. Enligt klagomålet hade de svenskspråkiga examinanderna en sämre utgångspunkt än de finskspråkiga, på grund av att

- 1) uppgift nummer nio i provet i samhällslära våren 2009 innehöll ett översättningsfel och använde ett uttryck som inte finns i svenska språket,
- 2) uppgift nummer sex i provet i samhällslära hösten 2009 behandlade ett ämne som inte förekommer i Grunderna för gymnasiets läroplan 2003 och som inte tas upp i de aktuella svenska läroböckerna i kursen Medborgarens lagkunskap i samma omfattning som i finska läroböcker.

Klaganden anser att ovanstående strider mot grundlagens 6 § om likabehandling oberoende av språk.

3

AVGÖRANDE

3.1

Studentskrivningarna våren 2009

Enligt klagomålet innehöll uppgift nummer nio i provet i samhällslära våren 2009 ett översättningsfel. I nämnda uppgift användes för den finska termen "kriisinhallinta" uttrycket "krisförvaltning", trots att den korrekta termen enligt klagomålet skulle ha varit "krishantering".

I uppgiftens referensmaterial citerades tidningsintervjuer med två riksdagsledamöter som gav sin syn på Finlands säkerhetspolitik. I uppgiftens punkt a ombads examinanden jämföra de intervjuades syn på frågan med hjälp

av tre begrepp. Ett av dessa var "krisförvaltning" som nämns i klagomålet. I den finskspråkiga versionen av frågan används termen "kriisinhallinta".

Enligt studentexamensnämndens utredning förekommer det svenska ordet "krisförvaltning" i officiella dokument i betydelsen "civil och militär krishantering". Som stöd för sin åsikt hänvisar nämnden till utrikesministeriets pressmeddelande 25.10.2000. Enligt nämndens åsikt kan det ord som användes i uppgiften alltså inte anses vara felaktigt. Nämnden framhåller också att översättningen av provuppgiften hösten 2008 behandlades i vederbörlig ordning i nämndens utskott och att utskottet också har medlemmar som talar svenska som modersmål.

Jag konstaterar att i det pressmeddelande som studentexamensnämnden hänvisar till refereras dåvarande utrikesministerns inledningsanförande vid ett seminarium. Av pressmeddelandet kan man enligt min mening inte dra den slutsatsen att det i provuppgiften använda uttrycket "krisförvaltning" i själva verket är en gemensam benämning på civil och militär krishantering, och inte heller att det är ett slags överbegrepp eller synonym med termen "krishantering". Mig veterligen används det finska uttrycket "kriisihallinto", som är en direkt översättning av uttrycket i det svenskspråkiga pressmeddelandet, för närvarande åtminstone inte vedertaget i den betydelsen. Vidare konstaterar jag att i den finskspråkiga versionen av samma pressmeddelande konsekvent används uttrycket "kriisinhallinta", inte "kriisihallinto".

Klaganden berättar i sitt bemötande av studentexamensnämndens utredning att han med anledning av ärendet kontaktat Forskningscentralen för de inhemska språken. Klaganden har fogat Forskningscentralens svar till sitt bemötande. I svaret konstateras bl.a. att ordet "krishantering" används i lagstiftningen (t.ex. i lagen om militär krishantering och i lagen om civilpersonals deltagande i krishantering). Termen förekommer också i värnpliktslagen och i lagen om försvarsmakten. Enligt det svar som klaganden fick finns det däremot inga belägg för "krisförvaltning" i lagstiftningen. Av svaret framgår vidare att man vid Forskningscentralen för de inhemska språken kollat också i Rikstermbanken och likaså i den europeiska termbanken IATE.

Med hänvisning till det som anförs ovan konstaterar jag dessutom att uttrycket "krisförvaltning" enligt mina iakttagelser inte heller förekommer i lagberedningshandlingarna t.ex. i samband med lagen om militär krishantering (211/2006) eller lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004).

Vid justitieombudsmannens kansli har ärendet utretts också med hjälp av webbordböcker (bl.a. WSOYpro: Sanakirjaonline, MOT-ordböcker, Edilex: lakisanakirja) och -ordlistor (Svenska Akademiens ordlista, TEPA-Terminologicentralen TSK:s termbank) samt med hjälp av sökmotorer på internet. Vidare har man varit i en preliminär telefonkontakt med riksda-

gens svenska byrå, som ansvarar för de svenskspråkiga versionerna av riksdagshandlingarna. Det här utredandet har inte heller gett något belägg för att termen "krisförvaltning" skulle användas i den betydelse som studentexamensnämnden avser, åtminstone inte allmänt eller vedertaget.

Jag konstaterar att studentexamensnämnden de facto inte har framfört andra argument till stöd för sin åsikt än hänvisningen till ett pressmeddelande. Utbildningsstyrelsen tar i sitt yttrande inte över huvud taget ställning i ärendet.

På de grunder som jag anför ovan anser jag att ministeriets pressmeddelande om ministerns anförande inte kan anses vara ett sådant officiellt dokument som på ett särskilt hållbart sätt kan läggas till grund för bedömningen av ärendet.

Utformning av provuppgifter utgör myndighetsverksamhet i den bemärkelsen att de krav som grundlagens 21 § ställer i fråga om en korrekt behandling måste iakttas. Eftersom studentexamen är synnerligen viktig för deltagarna accentueras kravet på omsorgsfullhet vid utformningen och översättningen av provuppgifterna. Detta krav understryks också av den omständigheten att det enda rättsmedlet som står till examinandens förfogande är möjligheten att framställa ett rättelseyrkande till nämnden själv, utan någon möjlighet att överklaga nämndens beslut till domstol.

Omsorgsfullhet är enligt min mening särskilt viktig när det gäller uppgifter som bygger på begreppsdefinitioner. En förutsättning för att besvara den fråga som avses i klagomålet är uttryckligen att man förstår de tre givna begreppen.

Min slutsats är att den svenskspråkiga versionen av uppgift 9 a i provet i samhällslära inte var tillräckligt exakt utformad, vilket har kunnat inverka på examinandens möjlighet att förstå frågan. Dessutom konstaterar jag att den finskspråkiga versionen i detta avseende skiljer sig från den svenskspråkiga. I den finskspråkiga versionen används samma ord, dvs. "kriisinhallinta", både i den egentliga frågan och i referensmaterialet. I den svenskspråkiga versionen används däremot ordet "krisförvaltning" i den egentliga frågan, men ordet "krishantering" i referensmaterialet.

Utifrån det material som stått till mitt förfogande kan jag emellertid inte närmare ta ställning till frågan om vilken faktisk betydelse termen "krisförvaltning" i den svenskspråkiga versionen hade för prestationerna.

Enligt min åsikt uppfyllde studentexamensnämndens förfarande till denna del inte de krav som ställs på en korrekt behandling. Jag meddelar för kännedom nämnden min uppfattning om dess förfarande.

Utgångspunkter för bedömningen

Uppgift nummer sex i provet i samhällslära hösten 2009 handlade om hur en förening grundas, vilken nytta det är med registreringen av föreningen och hur föreningens verksamhet ska organiseras efter registreringen. Enligt klagomålet tas detta ämne dock upp varken i läroplanen eller i de aktuella svenska läroböckerna.

Studentexamensnämnden hänvisar i sin utredning bl.a. till gymnasielagens 18 § enligt vilken studentexamen har till uppgift att klarlägga om de studerande har tillägnat sig de kunskaper och färdigheter som anges i gymnasiets läroplan samt uppnått tillräcklig mognad enligt målen för gymnasieutbildningen. I överensstämmelse med denna förpliktelse utarbetas provuppgifterna utgående från de allmänna och ämnesspecifika mål och innehåll för undervisningen som anges i Grunderna för gymnasiets läroplan 2003. Dessa grunder utgör inte en detaljerad beskrivning av undervisningens innehåll och de som utformar uppgifterna är enligt studentexamensnämnden inte skyldiga att strikt följa innehållet i läroböckerna. Läroböckerna är tolkningar av grunderna för läroplanen och har olika innehåll. Det är författaren och förlaget som bär ansvar för innehållet i läroböckerna. Hur väl läroböckerna följer eller inte följer läroplanen granskas inte längre på myndigheternas försorg. I sin utredning redogör nämnden också närmare för utformningen av provuppgifterna och för de faktorer som beaktas i detta arbete. I utredningen nämns också det faktum att temat föreningsliv inte heller tas upp i alla finska läroböcker.

Som sin slutsats anser studentexamensnämnden att det inte finns skäl att ompröva bedömningen av de svenskspråkiga examinandernas prestationer.

Utbildningsstyrelsen konstaterar i sitt yttrande bl.a. att utgångspunkten för bedömningen är gymnasielagen och de riksomfattande grunderna för läroplanen. I yttrandet nämns också statsrådets förordning om timfördelningen och statsrådets förordning om studentexamen.

Utbildningsstyrelsen beslutar enligt sitt yttrande om undervisningens mål och centrala innehåll genom att fastställa de riksomfattande grunderna för läroplanen, enligt vilka utbildningsanordnaren gör upp den lokala läroplanen. Läroböckerna utarbetas på basis av läroplanen. Också Utbildningsstyrelsen nämner att myndigheterna inte förhandsgranskar läroböckerna och dessutom att undervisningen också kan ske utan egentliga läroböcker. Utbildningsstyrelsen framhåller vidare att studentexamensuppgifterna inte utarbetas på basis av läroböckerna. Dessutom nämner Utbildningsstyrelsen att examinanden också i provet i samhällslära kan välja vilka uppgifter han eller hon svarar på. I provet i samhällslära är antalet uppgifter tio och maximiantalet svar sex.

Ställningstagande

Jag konstaterar för det första att eftersom temat för den provuppgift som avses i klagomålet, enligt den utredning som jag fått, inte heller behandlas i alla finskspråkiga läroböcker och eftersom det i princip inte ens är obligatoriskt att använda läroböcker i undervisningen, är det inte nödvändigt att bedöma ärendet uttryckligen med den språkliga jämligheten som utgångspunkt.

För det andra konstaterar jag att undervisningens innehåll inte i detalj fastställs i de riksomfattande grunderna för läroplanen.

För det tredje konstaterar jag att myndigheterna inte har någon lagstadgad rätt eller skyldighet att förhandsgranska läroböcker t.ex. för att klarlägga deras överensstämmelse med läroplanen.

Det är sålunda inom ramen för det gällande systemet i och för sig möjligt att en situation av det aktuella slaget kan konkretiseras, vilket av förståeliga skäl måste anses vara beklagligt för en examinand som förberett sig utgående från läroböckerna. Detta betyder dock inte ännu att det är fråga om lagstridigt förfarande eller försummelser från deras sida som utformat provuppgifterna eller från studentexamensnämndens sida.

Men jag låter mig inte helt övertygas av studentexamensnämndens och Utbildningsstyrelsens synpunkter att elevkårsverksamhet eller aktivitet i någon förening som utövar fritidsverksamhet skulle underlätta besvarandet av den aktuella frågan, som är av juridisk karaktär.

Min slutsats är att det i detta ärende inte kan påvisas att studentexamensnämnden gjort sig skyldig till lagstridigt förfarande eller försummelser av ett sådant slag som skulle ge mig anledning att ingripa. Klagomålet föranleder därför inga åtgärder från min sida.

4 ÅTGÄRDER

Jag meddelar studentexamensnämnden min uppfattning om att nämndens förfarande varit felaktigt på det sätt som framgår ovan av avsnitt 3.1. I detta syfte sänder jag studentexamensnämnden en kopia av mitt beslut.

Samtidigt sänder jag en kopia av mitt beslut till Utbildningsstyrelsen för kännedom.

1.7.2011

Dnr 3753/4/09

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Sarja

UPPGIFTEN I STUDENTPROVET VAR INTE TILLRÄCKLIGT EXAKT UTFORMAD

YLIOPPILASKOKEEN KYSYMYS EI OLLUT RIITTÄVÄN TÄSMÄLLINEN

1

KLAGOMÅLET

Klaganden ber i ett 5.10.2009 inkommet brev justitieombudsmannen undersöka studentexamensnämndens förfarande i ett ärende som gäller proven i samhällslära våren 2009 och hösten 2009. Enligt klagomålet hade de svenskspråkiga examinanderna en sämre utgångspunkt än de finskspråkiga, på grund av att

- 3) uppgift nummer nio i provet i samhällslära våren 2009 innehöll ett översättningsfel och använde ett uttryck som inte finns i svenska språket
- 4) uppgift nummer sex i provet i samhällslära hösten 2009 behandlade ett ämne som inte förekommer i Grunderna för gymnasiets läroplan 2003 och som inte tas upp i de aktuella svenska läroböckerna i kursen Medborgarens lagkunskap i samma omfattning som in finska läroböcker.

Klaganden anser att ovanstående strider mot grundlagens 6 paragraf om likabehandling oberoende av språk.

3

AVGÖRANDE

3.1

Kevään 2009 kirjoitukset

Kantelun mukaan kevään ylioppilaskirjoitusten yhteiskuntaopin kysymyksen numero yhdeksän ruotsinkielisessä versiossa oli käänkösvirhe. Tuossa kysymyksessä oli suomen kielen termistä "kriisinhallinta" käytetty ilmaisua "krisförvaltning", vaikka oikea termi olisi kantelun mukaan ollut "krishantering".

Kyseisen kysymyksen viiteaineistossa oli siteerattu kahden kansanedustajan lehtihaastatteluissa esittämiä näkemyksiä Suomen turvallisuuspolitiikasta. Kysymyksen a-kohdassa pyydettiin vertaamaan haastateltujen näkemyksiä kolmen käsitteen avulla. Yksi näistä oli kantelussa mainittu "kris-

förvaltning". Kysymyksen suomenkielisessä versiossa oli käytetty termiä "kriisinhallinta".

Ylioppilastutkintolautakunnan selvityksen mukaan ruotsinkielinen sana "krisförvaltning" esiintyy virallisissa asiakirjoissa merkityksessä "civil och militär krishantering". Lautakunta on näkemyksensä tueksi viitannut ulkoasiainministeriön 25.10.2000 julkaisemaan lehdistötiedotteeseen. Lautakunnan mukaan esillä olevassa koekysymyksessä käytetty sana ei siten ole virheellinen. Lautakunta tuo esiin myös sen, että koetehtävien käännökset oli käsitelty syksyllä 2008 asianmukaisessa järjestyksessä ja että asianomaisessa toimielimessä oli mukana myös ruotsia äidinkielenään puhuvia jäseniä.

Totean, että ylioppilastutkintolautakunnan viittaamassa lehdistötiedotteessa kerrotaan silloisen ulkoministerin eräessä seminaarissa pitämästä avauspuheenvuorosta. Mielestäni mainitusta lehdistötiedotteesta ei ole tehtävissä sellaista johtopäätöstä, että koekysymyksessä käytetty ilmaisu "krisförvaltning" olisi ikään kuin yhteisnimitys siviilikriisinhallinnalle ja sotilaalliselle kriisinhallinnalle tai että se olisi niiden jonkinlainen yläkäsite taikka että se olisi termin "krishantering" synonyymi. Tiedossani ei ole, että suomenkielistä ilmaisua "kriisihallinto", joka olisi suora käännös ruotsinkielisessä tiedotteesta käytetystä ilmaisusta, ainakaan vakiintuneesti tällä hetkellä käytettäisiin tuollaisissa tarkoituksissa. Totean myös, että samaisen lehdistötiedotteen suomenkielisessä versiossa on johdonmukaisesti käytetty ilmaisua "kriisinhallinta" eikä ilmaisua "kriisihallinto".

Ylioppilastutkintolautakunnan selvityksestä antamassaan vastineessakanteliija on kertonut olleensa asian johdosta yhteydessä Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen. Kantelijan saama vastaus on vastineen liitteenä. Siinä on todettu muun muassa, että lainsäädännössä käytetään ilmaisua "krishantering" (esimerkiksi laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta ja laki siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan). Termi esiintyy myös asevelvollisuuslaissa ja puolustusvoimista annetussa laissa. Sen sijaan "krisförvaltning" ei kantelijan saaman vastauksen mukaan esiinny lainsäädännössä. Vastauksesta ilmenee edelleen, että asiaa oli Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa selvitetty myös sanastotietokannoista (ruotsalainen Rikstermbanken ja eurooppalainen termipankki IATE).

Edellä todettuun viitaten totean lisäksi, että ilmaisu "krisförvaltning" ei havaintojeni mukaan myöskään esiinny esimerkiksi soti-laallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) eikä siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain (1287/2004) lainvalmisteluasiakirjoissa.

Asiaa on oikeusasiamiehen kansliassa selvitetty myös verkkosanakirjojen (muun muassa WSOYpro: Sanakirjaonline, MOT-sanakirjasto, Edilex: lakisanakirja) ja -sanastojen (Svenska Akademin ordlista, TEPA-sanastokeskus/TSK:n termipankki) sekä internetin hakukonehakujen avulla. Lisäksi asian johdosta on oltu puhelimitse alustavasti yhteydessä edus-

kunnan ruotsin kielen toimistoon, joka huolehtii eduskunnassa laadittavien valtiopäiväasiakirjojen kääntämisestä. Tämäkään selvittely ei tue sitä, että termi "krisförvaltning" olisi ainakaan yleisesti ja vakiintuneesti käytössä ylioppilastutkintolautakunnan tarkoittamassa merkityksessä.

Totean, että ylioppilastutkintolautakunta ei ole tosiasiallisesti esittänyt muita perusteita näkemyksensä tueksi kuin viittauksen yhteen lehdistötiedotteeseen, eikä Opetushallitus ole lausunnossaan ottanut esillä olevaan asiaan minkäänlaista kantaa.

Edellä esittämäni perusteella katson, että ministeriön lehdistötiedotetta ministerin pitämästä puheesta ei mielestäni voida pitää ainakaan sellaisena virallisena asiakirjana, johon voitaisiin esillä olevan asian arvioinnissa nojautua kovinkaan kestäväällä tavalla.

Koekysymysten laatimisessa on kyse sellaisesta viranomaistoiminnasta, jossa tulee noudattaa perustuslain 21 §:ssä säädettyjä asian asianmukaiselle käsittelemiselle asetettuja vaatimuksia. Ylioppilaskoe on siihen osallistuvalla erittäin merkittävä asia, mikä korostaa huolellisuuden vaatimusta kysymysten laadinnassa ja niiden kääntämisessä. Huolellisuuden vaatimusta korostaa sekin, että ylioppilaskokeissa oikeusturvakeinona on vain lautakunnalle itselleen tehtävä oikaisuvaatimus ilman valitusmahdollisuutta tuomioistuimeen.

Huolellisuuden merkitys korostuu mielestäni erityisesti kysymyksissä, jotka kytkeytyvät käsitteiden määrittelyyn. Nyt esillä olevaan kysymykseen vastaaminen edellytti nimenomaan annettujen kolmen käsitteen ymmärtämistä.

Johtopäätökseni on, että yhteiskuntaopin kysymyksen 9 a ruotsinkielinen versio ei ole ollut riittävän täsmällinen, mikä on voinut vaikuttaa kysymyksen ymmärtämiseen. Totean lisäksi, että tässä suhteessa koekysymyksen suomenkielinen ja ruotsinkielinen versio ovat erilaisia. Suomenkielisessä versiossa on käytetty samaa sanaa "kriisinhallinta" sekä varsinaisessa kysymyksessä että sen viiteaineistossa. Sen sijaan ruotsinkielisessä versiossa on käytetty sanaa "krisförvaltning" varsinaisessa kysymyksessä, mutta viiteaineistossa sanaa "krishantering".

Käytettävissäni olleen aineiston perusteella en kuitenkaan voi enemmälti ottaa kantaa siihen, mikä tosiasiallinen vaikutus ruotsinkielisessä versiossa käytetyllä termillä "krisförvaltning" on ollut koesuorituksiin.

Mielestäni ylioppilastutkintolautakunnan menettely ei tältä osin ole täyttänyt asian asianmukaiselle käsittelylle asetettuja vaatimuksia. Saatan käsitykseni lautakunnan menettelystä sen tietoon.

Arvioinnin lähtökohdat

Syksyn 2009 ylioppilaskirjoitusten yhteiskuntaopin kysymys numero kuusi käsitteli yhdistyksiä, yhdistyksen rekisteröintiä ja rekisteröinnin vaikutuksia. Kantelun mukaan tällaista aihetta ei kuitenkaan esiinny opetussuunnitelmassa eikä ainoassa käytettävissä olevassa ruotsinkielisessä oppikirjassa.

Ylioppilastutkintolautakunnan selvityksessä muun muassa viitataan lukiolain 18 §:ään, jonka mukaan ylioppilastutkinnon avulla selvitetään, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen. Koekysymykset laaditaan tämän velvoitteen mukaisesti lähtien niistä opetuksen yleisistä ja ainekohtaisista tavoitteista ja sisällöistä, jotka ilmaistaan lukion opetussuunnitelman perusteissa (2003). Nämä perusteet eivät ole yksityiskohtainen kuvaus opetuksen sisällöstä eivätkä kysymysten laatijat ylioppilastutkintolautakunnan mukaan ole velvollisia tarkasti seuraamaan oppikirjojen sisältöä kysymyksiä laatiessaan. Oppikirjat ovat tulkintoja opetussuunnitelman perusteista ja oppikirjat ovat sisällöltään erilaisia. Oppikirjan kirjoittaja ja kustantamo vastaavat oppikirjan sisällöstä. Sitä, miten hyvin oppikirjat noudattavat tai ovat noudattamatta opetussuunnitelmaa, eivät viranomaiset enää tarkasta. Lautakunnan selvityksessä on myös lähemmin selostettu koetehtävien muotoutumista ja niitä tekijöitä, joita tässä työssä otetaan huomioon. Selvityksessä on tuotu esiin myös se, että yhdistystoimintaa ei oteta esille edes kaikissa suomenkielisisissä oppikirjoissa.

Johtopäätöksenään ylioppilastutkintolautakunta katsoo, että ruotsinkielisten ylioppilaskokelaiden koesuoritusten uudelleenarviointiin ei ole perusteita.

Opetushallituksen lausunnossa todetaan muun muassa, että arvioinnin lähtökohdina ovat lukiolaki ja valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet. Lausunnossa tuodaan esiin myös valtioneuvoston asetus tuntijaosta ja valtioneuvoston asetus ylioppilastutkinnosta.

Opetushallitus päättää lausuntonsa mukaan opetuksen tavoitteista ja keskeisestä sisällöstä vahvistamalla edellä mainitut valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet, joiden perusteella koulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman. Oppikirjat puolestaan laaditaan opetussuunnitelman perusteella. Myös Opetushallitus tuo esiin sen, että viranomaiset eivät tarkasta oppikirjoja, minkä lisäksi Opetushallitus huomauttaa, että opetus voi tapahtua myös kokonaan ilman oppikirjoja. Ylioppilaskoekysymyksiä ei Opetushallituksen mukaan laadita oppikirjojen perusteella. Opetushallitus tuo esiin myös sen, että yhteiskuntaopissakin oppilaalla on ollut valinnanmahdollisuus kysymysten suhteen, koska tehtäviä on ollut 10 ja vastausten maksimimäärä on ollut kuusi.

Kannanotto

Totean ensinnäkin, että koska esillä olevan koekysymyksen tarkoittamaa teemaa ei saamani selvityksen mukaan käsitellä myöskään kaikissa suomenkielisissä oppikirjoissa ja kun oppikirjojen käyttäminen ei lähtökohtaisesti edes ole pakollista opetuksessa, asiaa ei ole erikseen tarpeen arvioida nimenomaan kielellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Toiseksi totean, että valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa ei ole yksityiskohtaisesti määrätty opetuksen sisällöstä.

Kolmanneksi totean, että viranomaisille ei ole säädetty oikeutta tai velvollisuutta tarkastaa oppikirjoja ennakolta esimerkiksi sen selvittämiseksi, ovatko ne opetussuunnitelman mukaisia.

Voimassa olevan järjestelmän puitteissa on näin ollen sinänsä mahdollista, että esillä olevan kaltainen tilanne voi konkretisoitua, mitä voidaan ymmärrettävästi pitää kokeisiin oppikirjojen perusteella valmistautuneen ylioppilaskokelaan näkökulmasta valitettavana. Tämä ei vielä kuitenkaan merkitse, että kyse olisi kysymysten laatijan eli ylioppilastutkintolautakunnan lainvastaisesta menettelystä tai velvollisuuden laiminlyönnistä.

En tosin pidä kovinkaan vakuuttavina ylioppilastutkintolautakunnan ja Opetushallituksen näkemyksiä siitä, että jäsenyys lukion oppilaskunnassa tai toimiminen jossakin vapaa-ajan harrastustoimintaa harjoittavassa yhdistyksessä edesauttaisi esillä olevaan luonteeltaan oikeudelliseen kysymykseen vastaamista.

Johtopäätökseni on, että asiassa ei ole osoitettavissa sellaista ylioppilastutkintolautakunnan lainvastaista menettelyä eikä velvollisuuden laiminlyöntiä, johon minun olisi perusteita puuttua. Tämän vuoksi kantelu ei tältä osin johda toimenpiteisiin.

4 ÅTGÄRDER

Jag meddelar studentexamensnämnden min uppfattning om att nämndens förfarande varit felaktigt på det sätt som framgår ovan av avsnitt 3.1. I detta syfte sänder jag en kopia av mitt beslut till studentexamensnämnden.

Samtidigt sänder jag en kopia av mitt beslut till Utbildningsstyrelsen för kännedom.